

MUZEUM CYSTERSÓW W SZCZYRZYCU

Położenie geograficzne

Szczyrzyc to miejscowość położona malowniczo wśród dużych sadów w dolinie rzeki Stradomki u podnóża Beskidu Wyspowego na wysokości 320—350 m n.p.m. Zalesione pasmo Ciecienia (829 m) wznosi się od zachodu nad Szczyrzycem i doliną Stradomki. Dalej ku północy wznosi się Książa Góra (649 m) i Grodzisko (618 m) ze śladami starosłowiańskiego grodu. Administracyjnie Szczyrzyc przynależy do gminy Jodłownik i województwa nowosądeckiego.

Historia

Pierwsze wzmianki o Szczyrzycu pochodzą z XIII w., z okresu gdy stał się własnością klasztoru OO. Cystersów przeniesionego z Ludzimierza do Szczyrzycza. W XVI w. miejscowość była siedzibą starosty królewskiego oraz powiatu obejmującego 76 parafii miejskich i wiejskich.

Do powiatu szczyrzyckiego należały wówczas między innymi Myślenice, Skawina, Wieliczka, Bochnia, Wiśnicz, Jordanów oraz inne mniejsze miejscowości. W 1434 r. król Władysław Jagiełło nadał Szczyrzycowi prawa miejskie, lecz ten nigdy nie stał się miastem.

Po III rozbiorze Polski Austriacy skonfiskowali dobra klasztoru szczyrzyckiego i zlikwidowali powiat. W 1864 r. Cystersi polscy ponownie wykupili część skonfiskowanych dóbr.

W XIX w. Cystersi prowadzili w Szczyrzycu czterooddziałową szkołę ludową, do której w latach 1886—1888 uczęszczał piewca Podhala Władysław Orkan.

Zabytki

Do najcenniejszych zabytków architektonicznych Szczyrzycza należy zespół kościoła i klasztoru wraz z zabudowaniami typowymi dla gospodarki cysterskiej.

Do zespołu gospodarczego klasztoru należy młyn i czynny do dziś browar zbudowany w 1623 r.

W Szczyrzycu stoi kościół, i to już z dawien dawna. Z drugiego kościoła gotyckiego zachowały się piękne drzwi z XV w. oraz portal i dwie mensy ołtarzowe. Obecnie stojąca świątynia została przebudowana w XVII w. a jej wnętrze jest późnobarokowe i rokokowe.

Zabudowania klasztorne w formie czworoboku pochodzą również z XVII w.

Muzeum — pomieszczenia i przeprowadzone inwestycje

Twórcą muzeum klasztornego był o. opat dr Stanisław Kiełtyka, historyk i pisarz. Początki muzeum, usytuowanego w pomieszczeniach klasztornych zwanych dawniej przeoratem, datują się od 1958 r.

W latach 1974—1984 muzeum było nieczynne. Klasztor bowiem w dotychczasowych pomieszczeniach muzeum zmuszony był ustawić księgozbiór, ponieważ groziło zawalenie się sklepienia w refektarzu, znajdującego się pod biblioteką.

Przyszłe zaś pomieszczenie przeznaczone na muzeum (stary śpichlerz) jeszcze nie było zaadoptowane do tego celu. Dopiero w 1984 roku, na jubileusz 750 lat istnienia Klasztoru Cystersów w Szczyrzycu, zbiory muzealne zostały przeniesione do całkowicie przebudowanego spichlerza, znajdującego się obok budynku klasztornego. Najpierw były udostępnione dla zwiedzających dwie sale. W ubiegłym roku, tj. w 1985, na poddaszu została wybudowana trzecia sala muzealna. Trzeba dobitnie zaznaczyć, że dzięki obecnemu ojcu opatowi drowi Hubertowi Kostrzańskiemu został uratowany zabytek przeszłości. Właśnie O. Opat własnym sumptem przebudował stary śpichlerz na pomieszczenia muzealne.

Personel, jego kwalifikacje, kształcenie

Założyciel muzeum o. dr. Stanisława Kiełtyka był z wykształcenia historykiem, miał doktorat z historii uzyskany na Uniwersytecie Jagiellońskim. Z tego tytułu posiadał kwalifikacje do prowadzenia muzeum. Od jego śmierci w 1977 r. muzeum klasztorne w Szczyrzycu czeka na historyka sztuki.

Publikacje o muzeum

Specjalnych publikacji poświęconych muzeum klasztornemu w Szczyrzycu nie opracowano. W związku z jubileuszem 750 lat istnienia opactwa w Szczyrzycu ukazała się drukiem niewielka książeczka opisująca w skrócie historię jego powstania oraz dzieje cudownego obrazu Matki Bożej Szczyrzyckiej. W tymże folderze jest również wzmianka o muzeum klasztornym, informująca ogólnie o jego zbiorach.

Gromadzenie zbioru, ewentualne rewindykacje i ekstradycje

Muzeum klasztorne w Szczyrzycu posiada trzy zasadnicze zbiory: dział sztuki sakralnej, zbrojownię oraz salę poświęconą kulturze regionu szczyrzyckiego. Najcenniejsze obrazy religijne znajdują się na opactwie i są niedostępne dla zwiedzających (Madonna gotycka z XV w., Chrystus Frasobliwy z XVI w. — dzieło Stanisława Samostrzelnika, Ukrzyżowanie z XVI w.).

W muzeum dział sztuki sakralnej reprezentują następujące rzeźby: Madonna (XVI w.), Pieta (XVI w.), świątki ludowe, 14 płaskorzeźby ludowego rzeźbiarza Józefa Janosa z Dębna koło Nowego Targu. Wśród świątków wyróżnia się dzieło Jędrzeja Wowry — Chrystus Frasobliwy.

W gablotach są eksponowane następujące księgi: Rękopis (XIV w.), inkunabuł oraz księgi liturgiczne Zakonu OO. Cystersów.

Cennym zbiorem są dwie lampy z XVII w. i kandelabr. Z szat liturgicznych zasługują na uwagę 3 ornaty z XVII w.

Zbrojownia posiada bogate zbiory dawnej broni. Osobno załączam szczegółowy spis militariów w muzeum klasztornym w Szczyrzycu. Oprócz tego w pomieszczeniu zbrojowni znajduje się ekspozycja dawnych monet staropolskich oraz zbiory petrograficzne (minerały, rudy metali i skały).

W Muzeum regionalnym gromadzimy przedmioty z historii kultury materialnej regionu szczyrzyckiego. Naczelne miejsce zajmuje Kącik Orkanowski z ekspozycją dzieł literackich Poety, listów oraz zdjęcie starej szkoły ludowej, do której uczęszczał.

Konserwacja

Do tej pory zostały zakonserwowane niektóre egzemplarze dawnej broni.

Inwentaryzacja

Oprócz spisu dawnej broni i monet staropolskich muzeum nie posiada żadnego inwentarza swoich eksponatów.

Udostępnianie zasobów

W sezonie letnim muzeum jest otwarte codziennie, w godz. 10—12 i 14—16, oprócz poniedziałków. W przypadku zgłoszenia większych grup turystycznych oprowadzamy o każdej porze dnia.